

Osvrt na ulogu Njemačke u Evropi i svijetu

„HEGEMONI“ SE VRAĆAJU KUĆI

Pet historija koje smo poznavali i jedna budućnost koju naslućujemo

Malo je knjiga koje na jednom mjestu, u prvom licu, tako zorno i dokumentovano svjedoče o padovima i usponima Njemačke kao autobiografija Fritza Sterna: „Pet Njemački koje sam poznao“¹. Stern, profesor historije na Univerzitetu u Kolumbiji, detaljno je proučavao historiju Njemačke prije Prvog svjetskog rata. Živio je u vajramskoj Njemačkoj i nosio bolne uspomene na porodične i osobne traume iz vremena Trećeg rajha. Iz egzila u Sjedinjenim Američkim Državama gledao je kako se Nijemci dijele na istočne i zapadne. Aktivno je učestvovao i u procesu ujedinjenja nakon rušenja Berlinskog zida. Nećemo se ovdje baviti detaljnijim prikazom Sternovog djela, ali ćemo pokušati, objasniti nekoliko važnih fenomena za koje je poznavanje pet važnih etapa njemačke povijesti itekako važno: **da li je tačno da Njemačka ne želi preuzeti veću ulogu na globalnoj sceni – biti novi hegemon? Može li i želi li Njemačka konsolidirati EU nakon Brexita? Koliko će na sve to utjecati porast antiimigrantskog raspoloženja, te jačanje desnih nacionalističkih i ultranacionalističkih snaga u samoj Njemačkoj? Napose, da li Njemačka uopće želi insistirati na širenju Evropske unije na zapadni Balkan?**

Traume kroz koje je njemačko društvo prošlo u proteklih 100 godina, te ponajviše način na koje je naučilo lekcije stvaralo je dosta dugo prijetnje i sumnje čak i na pomisao da li Njemačka treba da bude neki novi evropski hegemon² u punom smislu tog značenja. Ti prijetnje doprinijeli su formiranju tri ključne škole mišljenja o njemačkoj vanjskoj politici: a) da je dezorijentirana i da se treba fokusirati na pacifizam i ne petljati se u druge međunarodne probleme (*containment*); b) da treba strategiju kontinuiteta, a to je prije svega jačanje moći kroz partnerstva isključivo i samo u Evropi, te transatlantsko sa SAD i c) da joj je potrebna potpuno nova paradigma prilagođavanja novim trendovima – nema globalne ekonomske moći bez globalne političke odgovornosti. Kako vrijeme prolazi, sve jasnije biva da prevagu nosi ova posljednja, dakle strategija otvaranja, prilagođavanja i globalnog značaja i odgovornosti. Odmah nakon izbora 2013. godine nova/stara vlada tzv. crno-crvene kolacije (CDU/CSU – SPD) jasno je potvrdila ovaj kurs. Ponovno imenovani ministar Frank Walter Steinmeier, novi predsjednik Joachim Gauk, pa i sama kancelarka Angela Merkel najavili su zaokret u njemačkoj vanjskoj politici koja bi ipak trebala da bude odraz njemačkih globalnih interesa i značaja.

¹ Stern, F. (2006). Five Germanies I have known. New York: Farrar, Straus and Giroux.

² Ovdje se oslanjamo na definiciju hegemonije kao političke, ekonomske i vojne dominacije jedne zemlje nad drugim zemljama.

Riječ je o izvjesnom političkom konsenzusu koji je očigledno bio dovoljan povod za čitav niz novih akademskih članaka, istraživanja i osvrti koji bi se mogli sažeti u jasnu poruku: **došlo je vrijeme da Njemačka učini više na održavanju svjetskog mira, rješavanju konflikata i zagovaranje otvorenih društava sa demokratskim vrijednostima**. Niko dakako neće javno kazati kako su mir i stabilnost najvažniji ekonomski interes Njemačke (ali i većine drugih globalnih sila) makar ne na način na koji je to kazao bivši njemački predsjednik, Horst Koehler, koji je u maju 2010. godine morao podnijeti ostavku zbog pretjerane iskrenosti. Po povratku iz posjeta njemačkim trupama u Afganistanu, novinarima je u avionu otvorio dušu: „Zemlja naše veličine, sa toliko naglašenim fokusom na izvoz i na taj način oslonjena na vanjsku trgovinu mora bit svjesna da je slanje trupa neophodno kako bi smo zaštitili naše interese – na primjer kada se radi o trgovinskim rutama i kada se radi o spriječavanju regionalnih nestabilnosti“³. Centri moći, mediji, intelektualna elita, cijeli jedan dotadašnji mainstream okomio sa na njega i natjerao ga da sa suzama u očima obznani njemačkoj javnosti kako se povlači. Koehlerova izjava koja je prije šest godina nazvana makijavelističkom danas možda i ne bi izazvala takve reakcije ili možda čak niti ne bi proizvela takav politički potres. Nijemci svake godine postaju svjesniji da je njihovo blagostanje plaćeno novcem od izvoza i trgovine i da svaki uloženi euro ima pokriće u čvrstim interesima.

Ukupni izvoz Njemačke u 2015. godini iznosio je 1,2 triliona eura i čini gotovo polovinu ukupnog bruto nacionalnog dohotka, od čega je samo vanjskotrgovinski suficit 290 milijardi eura. Zato mnogi u Njemačkoj danas smatraju da, ako želi nastaviti ove trendove, Njemačka mora više politički investirati u svjetski mir. Drugim riječima, morala bi voditi neke važne procese. Ovo sazrijevanje svijesti o značaju, istinabog sporo i stidljivo, ipak je dovelo do značajnijeg zaokreta u radu njemačke diplomacije, aposebno nakon što joj se na čelo vratio Frank Walter Steinmeier, bivši Schroederov šef kabineta. Njemačka diplomacija postala je vidljivija gdje god su problemi. Njemačka vodi aktivan proces lobiranja za reformu Organizacije Ujedinjenih nacija i proširenje Vijeća sigurnosti. Njemački diplomata Martin Kobler uspješno je vodio mirovni proces u Libiji. Njemački ambasador u Austriji Heindl imenovan je za specijalnog izaslanika za rješavanje krize u Makedoniji. Zvanični Berlin odigrao je važnu ulogu u postizanju Sporazuma iz Minska koji je doveo do primirja u Ukrajini. Njemačka je aktivan član Kvinte za Srednji istok i veliki zagovornik strateškog partnerstva EU i Kine. Njemačka je bila i ključni partner u tzv. britansko-njemačkoj inicijativi za BiH, te itekako važna spona u postizanju dogovora između Beograda i Prištine. U vrijeme izuzetno pogoršanih odnosa SAD i Rusije, njemačka diplomacija je igrala na kartu približavanja, što je zapravo kontinuitet politike „promjene kroz približavanje“, doktrine koju je Willy Brandt 1969. godine provodio u svojoj poznatoj istočnoj politici prema Sovjetskom Savezu⁴. Ovaj kontinuitet, koji je posebno zagovara Steinmeier i SPD, mogao bi biti i jedan od razloga transatlantskog nesporazuma sa SAD oko stava Njemačke prema Rusiji koji je doveo i do špijunske afere u kojoj je prisluškivan i Kancelarkim telefon.

³ Germany, S. O. (n.d.). Controversy Over Afghanistan Remarks: German President Horst Köhler Resigns - SPIEGEL ONLINE. Retrieved September 26, 2016, from <http://www.spiegel.de/international/germany/controversy-over-afghanistan-remarks-german-president-horst-koehler-resigns-a-697785.html>

⁴ Vidi više pod Egon Bahr ili Germany, S. O. (n.d.). Zum Tode Egon Bahrs: Wegbereiter der Einheit - SPIEGEL ONLINE. Retrieved September 26, 2016, from <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/egon-bahr-ist-tot-willy-brandts-engster-vertrauter-a-1048965.html>

Nije teško zaključiti da će se Njemačka sve više uključivati. Nije više nikakav tabu ni slanje trupa u mirovne operacije. Prvi puta Njemačka se angažirala u mirovnim operacijama UN odmah po ujedinjenju, 1989. godine, u UNTAC-ovoj misiji u Kambodži i UNTAG misiji u Namibiji, gdje poslala simboličan broj neborbenih trupa i logistiku. Tek od 1993. Njemačka šalje nešto veći vojni kontingent u Somaliju, od 1994. učestvuje i u vojnim operacijama pod kišobranom UN, a tek od 2001. godine njemačke trupe učestvuju i NATO vojnim operacijama. Ovaj trend će se nastaviti, ali ne treba očekivati da u bilo kojoj mirovnoj operaciji njemačke trupe budu najbrojnije. Njemačka će se prije odlučiti da finansira mirovne operacije, nego da ih vojno predvodi o čemu najbolje govori podatak kako je Njemačka treći po veličini finansijer mirovnih operacija UN-a. Otuda je ogroman fokus na razvojnoj pomoći kao snažnom oružju njemačke vanjske politike. Nikada zapravo u historiji Savezne Republike Njemačke razvojna pomoć nije bila tako obimna kao u budžetu 2016. godine kada je određeno rekordnih 7,4 milijarde EUR⁵. U narednim godinama planira se povećanje na 8,5 milijardi eura. Njemački ministar finansija Wolfgang Schauble ne okoliša previše kad kaže da je ovo povećanje njemački odgovor na „globalne promjene i brojne neizvjesnosti“. A upravo ta neizvjesnost značajno reducira šanse za kontinuiranim ekonomskim rastom baziranim na izvozu.

Njemačka je već postala globalni igrač koji će svoju ekonomsku supremaciju ojačavati aktivnijom političkom ulogom. Ali nema ambiciju za hegemonijom, niti je takvo što neophodno kako bi smo je imali *on board* za traženje rješenja za sve kompleksniji svijet u kojem živimo. Njemačka naprosto ne želi biti hegemon i tačka, ali je pokazala da može biti koristan i konstruktivan globalni igrač.

Grexit, Brexit, exit, it ...

Predanost projektu velike, jake i koherentne Evrope ima svoje historijske, ideološke i realne ekonomske razloge u Njemačkoj. Dva puta u posljednjih stotinu godina Nijemci su se morali dizati iz pepela lomače na kojoj su cijelu Evropu spalili bolesni umovi njemačke politike zaneseni upravo željom za apsolutnom dominacijom ili hegemonijom. Od kraja Drugog svjetskog rata učinjeno je sve kako bi svako dijete u naučilo iz te historijske lekcije, te stoga ne čudi činjenica kako su se prvi put njemačke zastave stidljivo pojavile na prozorima i kućnim dvorištima tek uoči otvaranja Svjetskog nogometnog prvenstva u Minhenu 2006. godine. Do tada, i ako je bilo takvih pojava, gledano je na njih sa prijehom. Zastava Evropske unije i euro postali su vremenom solidan simbolički okvir unutar kojeg se Njemačka moć ipak komotnije osjeća i može biti naglašavana bez predrasuda i negativnih historijskih reminiscenci. Taj snažni autorefleks doveo je do toga da Njemačka na evropski projekat gleda kao na široku platformu u kojoj svoju moć može koristiti ne kako bi donosila konačne unilateralne odluke, nego kako bi utjecala na konačni konsenzus koji je u skladu sa njenim principima viđenja EU i Evrope u cjelini. Možda zato i nije *big issue* pitanje kako to da je Njemačka najveći finansijski kontributor EU-a (26 posto ukupnog budžeta i pet posto više od drugoplasirane Francuske), a njemački jezik nije službeni u Briselu.

⁵ Germany announces record boost to development aid budget. (2015, March 19). Retrieved September 26, 2016, from <https://www.theguardian.com/global-development/2015/mar/19/germany-announces-record-boost-to-development-aid-budget>

Za Njemačku je EU više od same zajedničke administracije, to je zapravo platforma koja elimira zloduhe germanske dominacije, te priziva one druge dobre duhove njemačke povijesti: luteransko-kalvinističke radne i fiskalne etike, Bismarckove odanosti administraciji, Habermasovog ustavnog patriotizma (ako treba i evropskog nadustava), Adenaurove vizije jake Njemačke u jakoj Evropi, te Brandtovog izvinjenja za sve što je učinjeno pogrešno. U evropskom koordinantnom sistemu, Njemačka se ne mora stidjeti svoje moći, naprotiv mora koristiti tu moć ubjeđivanja kako bi zaštitila osnovne principe tog šireg poretka. Na tim premisama je zapravo Njemačka „spašavala“ Grčku od „sebe same“, a realno ju je spašavala zbog sebe i za to platila 86 milijardi eura ili po glavi svakog Nijemca 1.055 eura⁶. Grexit bi za Njemačku značio opasan presedan koji vodi urušavanju gore pomenute evropske platforme. Ali i uvod u urušavanje zajedničkog tržišta na koje Njemačka godišnje plasira polovinu svog ukupnog izvoza.

Brexit je za Njemačku sasvim drugačiji izazov, dakako bolniji utoliko što se ovdje radi o stvarnom izlasku i to u možda najosjetljivijem trenutku za EU. I to ne bilo koje članice, nego izlazak Velike Britanije koja je nakon SAD i Francuske treće po veličini tržište za njemačke proizvode i s kojom Njemačka bilježi godišnji trgovinski suficit od 51 milijardu eura. Otuda se nakon referendumskog šoka u Velikoj Britaniji moralo malo sačekati na službenu reakciju Berlina koja je bila fokusirana ne na odlazeću Veliku Britaniju nego upravo na potrebu konsolidacije i jačanja EU. Nešto kasnije, zvanični se Berlin izjasnio kako Velikoj Britaniji ipak treba dati vremena za izlazak. Upravo to vrijeme potrebno je i Njemačkoj da unutar EU još jednom pokaže moć postizanja konsenzusa o uslovima britanskog izlaska. Štaviše, da konsolidira njemačko-francusku osovinu oko koje se po automatizmu okupljaju svi ostali, pa čak i oni koji trenutno smatraju kako ipak mogu imati neku svoju partikularnu agendu. Spašavanje evropskog projekta stoga je apsolutni imperativ za njemačku vanjsku politiku i neće se žaliti truda, novca i meke moći ubjeđivanja kako bi se ostatak EU uistinu konsolidirao. Njemačka će u nastavku pregovora biti sklonija da Veliku Britaniju ostavi skopčanu na jedinstveno tržište onoliko koliko je to moguće i neće prezati od davanja ustupaka kao zalag za jasnu ekonomsku i sigurnosnu perspektivu Evrope, a samim tim i Njemačke.

Brexit ipak nije najgori scenarij

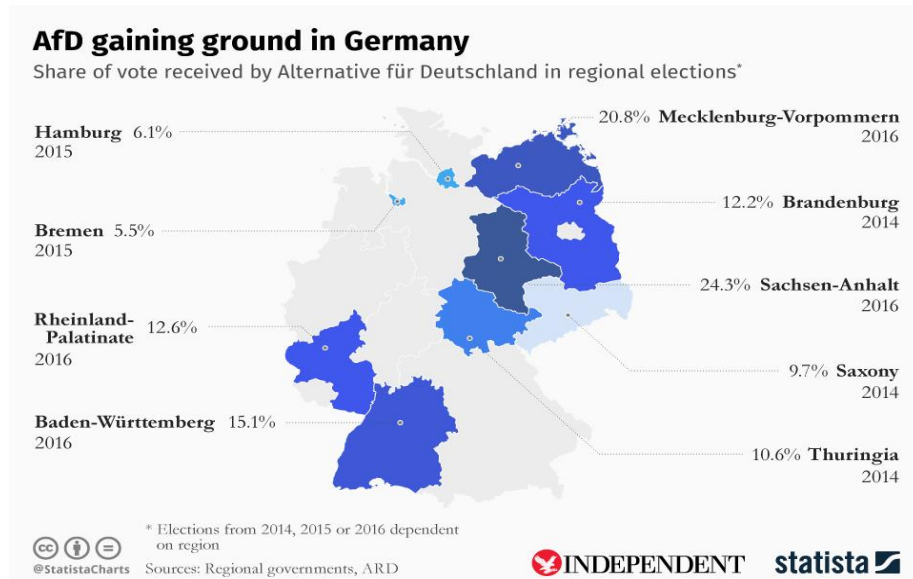
Kada je pozvala izbjeglice da dođu u Njemačku, Merkelova je mislila ozbiljno. I danas s pravom ne odustaje od teze kako je i to obaveze jedne globalne sile. *Willkommenkultur* (kultura dobrodošlice) nije samo nastala na spoznaji odgovornosti. Radna imigracija je za njemačko tržište ono što je izvoz za njemačku ekonomiju. Prema procjenama Bertelsman Fondacije⁷ ukupna radna snaga u Njemačkoj bi do 2030, zbog starenja populacije, i pod uslovom da ne bude regrutiranja iz trećih zemalja, mogla pasti na 40 miliona (trenutno je 45 miliona radnika), a do 2050 bi pala na ispod 37 miliona, a to je već nešto što prelazi crvenu liniju osiguranja kontinuiranog rasta njemačke produktivnosti. E sad, kako to da milion izbjeglica iz Iraka, Sirije, Afganistana, Pakistana i sa zapadnog Balkana odjednom predstavlja tako veliki problem koji čak prijete da ozbiljno razori njemačko političko tkivo. Problem je kontekst straha koji je ISIL tako vješto uspio posijati diljem svijeta.

⁶ IFO - Njemački institut za ekonomska istraživanja www.ifo.de

⁷ „Zuwanderungsbedarf aus Drittstaaten in Deutschland bis 2050. Szenarien für ein konstantes Erwerbspersonenpotenzial– unter Berücksichtigung der zukünftigen inländischen Erwerbsbeteiligung und der EU-Binnenmobilität“, Bertelsman Stiftung, 2015 (str.20) https://www.bertelsmannstiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/Studie_IB_Zuwanderungsbedarf_aus_Drittstaaten_in_Deutschland_bis_2050_2015.pdf

Ozbiljna kriza demokratije u kojoj danas živimo, kao i činjenica da je populizam nadjačao činjenice ili kako je to *the Economist* nazvao: „Vještina laganja ili politika pos-istine u vrijeme društvenih medija“⁸. Dakako, nije nevažna ni činjenica da se tih milion ljudi „slilo“ u Njemačku u jako kratkom periodu (220.000 samo u prvih nekoliko mjeseci 2016. godine), da ih je većina bez dokumenata i realne mogućnosti da se provjeri njihovo porijeklo. Složen kontekst uz dosta populizma baziranog na iskrivljavanju činjenica doveo je Njemačku u političku krizu ili bolje rečeno oživio brojne dileme o cijeni koju Njemačka plaća zbog tuđih grijeha (misli se na invaziju na Irak i Libiju prije svega), potom o tome da li Njemačka uistinu treba da ima globalnu odgovornost.

Ništa toliko nije zapalilo njemačko javno mnijenje kao podlo servirana laž populista kako dolaze milioni ljudi koji će „pojesti“ blagostanje mira i prosperiteta koje Nijemci uživaju u posljednjih pedeset godina, kako će im nametnuti svoju religiju i kulturu i kako će se Njemačku koja stari pretvoriti u muslimansku. Na toj vatri skuhana je PEGID-a (Patriotski Evropljani protiv islamizacije zapadnoga svijeta⁹) osnovana u Drezdenu, a u istom spektru je i Alternativa za Njemačku (Alternativ fuer Deutschland) koja je nastala 2013. godine u Berlinu, ali više kao otpor politici spašavanja posrnutih evropskih ekonomija u prvom redu Grčke. Kako je utjecaj PEGIDe slabio zbog raznih afera koje su potresali rukovodstvo tog uistinu raštrkanog i nekoherentnog pokreta, dotle je utjecaj AFD-a jačao (vidi infografiku Statistae). PEGIDa se igrala sa apokaliptičnim predviđanjima i pokušala skoro da uđe u prostor istinske desno-ekstremne skoro pa nacističke stranke NPD-a (Nacional demokratske stranke Njemačke)¹⁰, a AFDu je cilj bio da se pozicionira desnije i konzervativnije od CDU i CSU i oduzme im što više radikalnijih glasača.

⁸ Art of the lie. (2016). Retrieved September 26, 2016, from <http://www.economist.com/news/leaders/21706525-politicians-have-always-lied-does-it-matter-if-they-leave-truth-behind-entirely-art>

⁹ Patriotic Europeans against the Islamisation of the Western World.

¹⁰ Dugo je postojala inicijativa pa čak i prijedlozi da se ova stranka zabrani zbog otvorenog poistovjećivanja sa nacističkom prošalošću i prema mnogima sa Hitlerovim NASDP. Ustavni sud je to odbacio donijevši odluku da NPD ima pravo učestvovanja u političkom životu. Mnogi smatraju kako je ovakva odluka Ustavnog suda zapravo pomogla političkoj marginalizaciji NPD-a koji još nije prešao prag za ulazak u Bundestag i zastupljen je samo (i to beznačajno) u parlamentima pojedinih saveznih pokrajina.

Iz navedene infografike postaje jasno kako je zapravo AFD uspio u namjeri da antiimigrantskim populizmom i pervertiranjem logike na kojoj funkcionira Evropska unija, slično radi Trump u SAD, pridobije naklonost velikog broja glasača u Njemačkoj. AFD zagovara vanjsku politiku zatvaranja, vraćanja Njemačke samoj sebi, protiv su proširenja EU, zalažu se za značajno pooštavanje imigracijske politike i nemaju odgovor na pitanje kako održati rast Njemačke sa tako lošom demografskom slikom. Sličan populizam je izveo Veliku Britaniju iz EU snažno prijeti da odredi političku sudbinu u Francuskoj, Holandiji... Svi su smatrali kako je nemoguće na jeftinim frazama, iskrivljavanjem činjenica napraviti takvo što, ali je Nigel Farage pokazao da je moguće. Utoliko je porast popularnosti AFD-a ujedno opasna i otrežnjujuća pojava u Njemačkoj. Ako se ovaj trend nastavi on bi mogao značajno uzdrmati spremnost Njemačke da Evropsku uniju jača kao svoju platformu, da bude dio rješenja za svjetske probleme kako bi zaštitila vlastite ekonomske interese i da na koncu ostane otvoreno društvo.

Kriza demokracije je uistinu fenomen koji nije inherentan samo siromašnim društvima niske političke kulture nego izgleda jednako potresa i razvijena društva. Ovo je velika nepoznanica koja u mnogome otežava jasniju predikciju šta bi se u Njemačkoj moglo dogoditi ukoliko se nastavi trend rasta AFD-a i sličnih desničarskih pokreta. Naša je procjena da je AFD dostigao svoj vrhunac jer je natjerao Merkelovu da ustukne sa svojom politikom dobrodošlice i za očekivati je da njemačka vlada prije izbora naredne godine usvoji set mjera koje bi mogle umiriti zabrinute Nijemce. U jednu ruku AFD nije nikakav poseban fenomen. Sjetimo se Ljevice (*Die Linke*) koja je ojačala nakon krize u SPD-u i prijetila u jednom trenutku da gotovo preuzme dominaciju na lijevom spektru. To se eto nije dogodilo, što nije dakako nikakva garancija da se slično neće na desnom političkom spektru. Vjerovatnije je ipak da se desni centar CDU/CSU konsolidira što bi moglo da znači odlazak Merkelove i Seehofera, ali to je sada već ulaženje u sferu špekulacija.

Stabilizacija, standardizacija, perspektiva...a članstvo?

Zapadni Balkan nikada nije bio apsolutni prioritet njemačke vanjske politike, ali je zadnjih godina postao jedan od prioriteta u Evropi. Ovdje logika tržišta i ekonomske determinacije ne igra veliku ulogu, pa je dominantnija geostrateška i sigurnosna komponenta. Odveć je uvriježeno mišljenje kako su Hrvatska i Srbija nosivi stubovi sigurnosne arhitekture na Balkanu i kao takvi zaslužuju partnersku pažnju. Sve ostalo je refleksija unutar šire slike, ali to dakako nije spriječilo Njemačku da se ozbiljnije angažira u BiH, Makedoniji i na Kosovu. To će i dalje činiti dok god je u zvaničnom Berlinu razvijena svijest o tome kako je Balkan ostao izvor potencijalnih konflikta, te da polako (p)ostaje geopolitički prostor za proxy nadmetanje sa Rusijom i Turskom. Njemačka izlaz vidi u snažnoj evropskoj perspektivi ali i insistiranju na standardizaciji, podizanju Balkana na jedan viši nivo infrastrukturnog povezivanja, političke kulture i ekonomske održivosti.

Inicijativa za podizanje kupovne moći (*Purchasing power initiative*), pokrenuta na Samitu EU-Zapadni Balkan u Berlinu 2014. godine za sada je rezultirala odabiranjem 90 balkanskih firmi iz domena metaloprerađivačke, mašinske i auto industrije koji će biti partneri njemačkih malih i srednjih preduzeća (*lon* poslovi, sirovine, zajednička proizvodnja za treća tržišta).

Ako ima išta dobrog u novonastaloj konstelaciji međunarodnih odnosa, porastu migratornih kretanja usljed ratova, geopolitičkih preslagivanja, jeste spoznaja da je Balkan važno predsoblje Evropske unije i da zapravo, ne i iz altruističkih razloga, predstavlja područje koje se mora uključiti u koncept konsolidacije evropskog prostora. Zato će ostati evropska perspektiva, standardizacija, infrastrukturno uvezivanje, ali nema garancija za članstvo. I neće ih nikome biti dok se ne sagledaju sve slabosti post brexitovske Evrope i dok se ključne zemlje članice ne ozdrave od ozbiljnog demokratskog deficita i krize političkih *mainstreama*. To bi moglo potrajati, ali to samo po sebi nije loša vijest za Zapadni Balkan dok god traje proaktivan proces standardizacije.

S pravom su sve oči javnosti uprte u Njemačku i možda se s pravom očekuje da Njemačka spasi Evropsku uniju od daljeg egzistencijalnog poniranja. Sa istim pravom će dakle Njemačka to i učiniti kako bi spašavajući EU spasila od propasti kutak svoje globalne moći koji pak ne podrazumijeva i globalnu obavezu kakvu je recimo sebi nametnula SAD i kakvu u posljednje vrijeme na sebe sve više uzima Rusija. Otuda pomalo već otrcano zvuče zahtjevi Njemačkoj da postane hegemon ili optužbe za to što ne želi biti hegemon. Evropskoj uniji i nagriženom svjetskom poretku zapravo i ne treba još jedan hegemon. Potreban mu je fikser koji lijepi pukotine između hegemonskih tektonskih napuklina. Kako u svijetu, tako bogami u Evropi i na poslijetku na Balkanu, jer je tu nekako sfera našeg interesovanja najoštija. Njemačka se spremno nudi da upravo postane globalni zidar koji svojim univerzalnim ljepilom upakovanim u ambalažu „*Made in Deutschland*“ pokuša pomiriti neke naizgled nepomirljive razlike. No, da bi to i mogla, Njemačka će prvo morati pomiriti razlike kod kuće. To neće biti nimalo lak zadatak, a ima izgleda da postane proces čija bi kolateralna šteta mogao biti aktualni politički establišment. Ako je to ulog za spas šire slike, sigurni smo da bi ga Angela Merkel bila odmah spremna platiti. Možda će ga i platiti. Čak i hegemoni imaju kuću. Zar ne?

O VPI BH:

Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euro-atlantskih integracijskih procesa BiH. Cilj VPI je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećavanja efikasnosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.

septembar, 2016.
